

บทที่ 7

สรุปและข้อเสนอแนะ

จากการศึกษา ศักยภาพการผลิตการค้าของทุเรียน มังคุด และลองกอง โดยเปรียบเทียบระหว่างข้อมูลทั้ง 3 ประเทศ คือ ประเทศไทย ประเทศกัมพูชา และประเทศเวียดนาม (ได้) ดังนี้

1. ทุเรียน เป็นผลไม้ที่มีศักยภาพการผลิตสูง แต่มีสภาพการแข่งขันสูง เนื่องจากทั้ง 2 ประเทศสามารถผลิตทุเรียนที่มีคุณภาพเป็นที่ต้องการของผู้บริโภคภายในประเทศ
2. มังคุด เป็นผลไม้ที่มีศักยภาพการผลิตและการค้าสูง เนื่องจากประเทศกัมพูชาและเวียดนามมีผลผลิตน้อยไม่พอเพียงต่อการบริโภคภายในประเทศ
3. ลองกองเป็นผลไม้ที่มีศักยภาพการผลิตและการค้าสูงสุด มีศักยภาพในการส่งออก เนื่องจากประเทศกัมพูชาและเวียดนามไม่สามารถผลิตในเชิงการค้าได้ และทั้ง 2 ประเทศมีความต้องการในการบริโภคสูง

แต่ทั้งนี้ก็พบปัญหาสำหรับการผลิตผลไม้แต่ละชนิด ดังนี้

1. ปัญหาสำคัญของทุเรียน คือ ปัญหาทุเรียนอ่อน เป็นปัญหาที่เกิดขึ้นยาวนาน ทำให้ราคาขายที่เกษตรกรได้รับตกต่ำ นอกจากนี้เกษตรกรพบปัญหาอื่นๆ เช่น การกระจายผลผลิตไม่ทัน การใช้จ่ายแม่ลงมากเกินไป การประกันราคาไม่แน่นอน การเมือง ไม่มีคนซื้อ ชาวสวนไม่มีการรวมกลุ่มกันขายผลผลิต การกดราคา ภัยธรรมชาติ ภัยแล้ง น้ำไม่เพียงพอ ผลผลิตที่ไม่มีคุณภาพ ปัญหาศัตรูพืช รัฐต้องเข้ามาดูแลและประกันพืชผล
2. ปัญหาสำคัญของมังคุดคือ แรงงานขาดแคลน โดยมีการผลิตมังคุด แรงงานเป็นต้นทุนสูงที่สุด นอกจากนี้ปัญหาการคัดเกรดมังคุด ทำให้การทำงานของเกษตรกรเพิ่มมากขึ้น รวมถึงราคาขายมังคุดที่ไม่เป็นธรรมต่อเกษตรกร
3. เกษตรกรให้ความสำคัญต่อการผลิตลองกองน้อยกว่าผลไม้ชนิดอื่น เช่น ทุเรียน มังคุด ทำให้การพัฒนาการผลิตลองกองคุณภาพเป็นไปช้า ส่งผลให้มีผลผลิตไม่ได้คุณภาพตามที่ต้องการของเกษตรกรและพ่อค้าจำนวนมาก นอกจากนี้ตลาดส่งออกลองกองหลักจำกัดเพียงประเทศเวียดนาม

จากการศึกษาศักยภาพการผลิต การตลาด และการแข่งขันของผลไม้ทั้ง 3 ชนิดของไทยในปัจจุบันเปรียบเทียบกับประเทศกัมพูชา และเวียดนาม พบว่า เมื่อมีการเปิดประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน (Asean Economics Community: AEC) ในปี 2558 จะส่งผลทั้งด้านบวกและด้านลบต่อระบบการผลิต และตลาดสามารถแยกเป็นประเด็นต่างๆ ได้ดังนี้

1. ด้านปัจจัยการผลิต

ผลกระทบเชิงบวก ได้แก่ แรงงานอาจเคลื่อนย้ายได้มากขึ้น ดังนั้นปัญหาการขาดแคลนแรงงานในการผลิตผลไม้จะลดลง และเกษตรกรสามารถนำเข้าทรัพยากรการผลิตจากประเทศสมาชิกในอาเซียนได้อย่างเสรี ทำให้มีทรัพยากรที่หลากหลายเพื่อใช้ในกระบวนการผลิต

ผลกระทบเชิงลบ ได้แก่ เกิดการแข่งขันระหว่างภาคการผลิตอื่นๆ ซึ่งเติบโตจากการเปิดประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน และอัตราค่าจ้างแรงงานมีโอกาสปริมาณสูงขึ้น อีกทั้งประเทศไทยยังมีโอกาสสูญเสียทรัพยากรการผลิต และอาจทำให้เกิดการเคลื่อนย้ายเทคโนโลยี

2. ด้านอุปสงค์

ผลกระทบเชิงบวก ได้แก่ จากการเปิดประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน ทำให้เศรษฐกิจของประเทศเพื่อนบ้านเติบโตมากขึ้น ส่งผลให้ความต้องการผลไม้ไทยสูงขึ้น และประเทศไทยเองสามารถจึงสามารถส่งออกผลไม้ได้มากขึ้น

ผลกระทบเชิงลบ ได้แก่ เกิดภาวะการแข่งขันในตลาดผลไม้รุนแรงมากขึ้น เนื่องจากในตลาดมีปริมาณและความหลากหลายของผลไม้เพิ่มขึ้น และผลไม้เองก็เป็นสินค้าที่สามารถทดแทนกันได้

3. ด้านการแข่งขัน

ผลกระทบเชิงบวก ได้แก่ การค้าและการลงทุนมีแนวโน้มเติบโตจากการเปิดเสรี และอุปสรรคทางการค้าที่ลดน้อยลง โดยเฉพาะเรื่องภาษี นอกจากนั้นการค้าขายบริเวณชายแดนจะมีการขยายตัว ระบบขนส่งระหว่างประเทศจะสามารถทำได้ง่าย สะดวกและรวดเร็วขึ้น ส่งผลให้สามารถขยายฐานการผลิตได้มากขึ้น นอกจากนั้นแล้วกำไรของผู้ประกอบการส่งออกจะมีแนวโน้มสูงขึ้น เนื่องจากต้นทุนโลจิสติกส์และระยะเวลาในการขนส่งต่ำลง

ผลกระทบเชิงลบ ได้แก่ การแข่งขันทางการค้าจะรุนแรงมากขึ้น เนื่องจากระบบการลงทุนมีการยืดหยุ่นมากขึ้น อันจะส่งผลกระทบต่อผู้ประกอบการรายย่อยเป็นอย่างมาก และผู้ประกอบการและนักลงทุนต่างชาติ จะเข้าไปลงทุนในอุตสาหกรรม การเกษตรและอุตสาหกรรมที่เกี่ยวข้องในประเทศกัมพูชาและเวียดนามมากขึ้น เนื่องจากสาเหตุ 2 ประการ คือ นโยบายเปิดเสรีด้านการค้าและการลงทุน และจำนวน

แรงงานและอัตราค่าจ้างที่ต่ำกว่าประเทศไทย นอกจากนั้นแล้วระบบตลาดผลไม้ของประเทศไทยมีโอกาที่จะถูกกำหนดโดยชาวต่างชาติมากขึ้น

ข้อเสนอแนะ

1. เกษตรกร

เกษตรกรส่วนใหญ่เป็นเกษตรกรรายย่อย มีข้อจำกัดในด้านความรู้ ทักษะ และเงินลงทุน จึงยังไม่สามารถผลิตผลไม้ที่มีคุณภาพได้ตามที่ตลาดต้องการ ในขณะเดียวกันผู้ค้ายังต้องการผลผลิตที่มีคุณภาพเพื่อการส่งออกอีกเป็นจำนวนมาก ซึ่งถือว่าการดำเนินการในภาคเอกชนและเกษตรกรรายย่อย ควรได้รับการสนับสนุนจากภาครัฐ โดยเฉพาะการประสานงานและการสร้างความร่วมมือ เนื่องจากแนวทางการปรับตัวดังกล่าวนี้ ต้องอาศัยการมีส่วนร่วมของทุกฝ่าย เกษตรกรจะไม่สามารถประสบความสำเร็จได้ด้วยการดำเนินงานตามลำพังได้ โดยเฉพาะอย่างยิ่งการยกมาตรฐานการผลิต ด้วยการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดีแก่พืช (GAP) รวมถึงพัฒนาเทคโนโลยีการผลิต ลดการพึ่งพาแรงงาน และลดต้นทุน

เกษตรกรควรมีการจัดตั้งกลุ่ม เครือข่าย หรือสมาคมผู้ผลิตและส่งออกผลไม้แต่ละชนิด เพื่อพัฒนาอาชีพการปลูกผลไม้ในระดับพื้นที่ ระดับจังหวัด รวมไปถึงระดับประเทศ อีกทั้งเปิดความคิด แลกเปลี่ยนความคิดเห็น ถ่ายทอดความรู้ในการทำสวนผลไม้ ทั้งเกษตรกรในจังหวัดเดียวกัน หรือเกษตรกรในจังหวัดใกล้เคียง เพื่อให้ก้าวทันต่อการแข่งขันเมื่อมีการเปิดเสรีทางการค้า ประชาคมเศรษฐกิจอาเซียนขึ้น รวมถึงเพื่อพัฒนาศักยภาพ และเสริมสร้างความเข้มแข็งในการทำสวนผลไม้ให้ดียิ่งขึ้น

2. พ่อค้า/ผู้ส่งออก

พ่อค้า ผู้ส่งออก และผู้รวบรวมควรให้ความสำคัญกับคุณภาพของสินค้าเพิ่มมากขึ้น เพื่อสร้างจุดแข็งของผลไม้ไทย

ผู้ส่งออกควรมีการสร้างตราสินค้าเป็นของตนเอง เพื่อสร้างความแตกต่างกับผลไม้ของประเทศอื่น รวมทั้งเป็นการยกระดับสินค้าและสร้างความมั่นใจให้กับผู้บริโภค อันจะนำไปสู่การครอบครองตลาด และสร้างมูลค่าเพิ่มที่สูงขึ้นได้ นอกจากนี้ เมื่อตราสินค้าเป็นที่รู้จักแล้ว การนำเสนอกลยุทธ์ต่างๆ ก็จะมีประสิทธิภาพมากขึ้นด้วย

พ่อค้า และผู้ส่งออก ควรมีการรวมกลุ่มเพื่อสร้างอำนาจต่อรองในการซื้อขายสินค้า และเสถียรภาพของราคา และป้องกันการครอบงำจากพ่อค้าชาวต่างชาติ

3. ผู้ประกอบการอุตสาหกรรมต่อเนื่อง

ผู้ประกอบการมีการพัฒนาผลิตภัณฑ์ และบรรจุภัณฑ์ รวมถึงการยกระดับมาตรฐานการผลิตสินค้า เช่น GMP HACCP เป็นต้น เพื่อสร้างมูลค่าเพิ่มให้กับผลิตภัณฑ์

4. รัฐบาล

การกำหนดนโยบายของรัฐบาลควรมีความชัดเจนมากกว่านี้ รวมถึงหน่วยงานของภาครัฐที่เกี่ยวข้องทั้งทางส่วนกลางและส่วนท้องถิ่น ควรส่งเสริมและพัฒนากำลังคนให้เป็นอาสาสมัครเกษตร นอกจากนี้รัฐบาลควรให้การสนับสนุนงบประมาณ เพื่อพัฒนาการรวมกลุ่มในลักษณะที่เป็นเครือข่ายอย่างเป็นรูปธรรม และมีจำนวนเงินที่มากเพียงพอแก่การสนับสนุนการดำเนินกิจกรรมต่างๆ ทั้งทางด้านการผลิตและการตลาด รวมทั้งควรส่งเสริมการค้าผลไม้ผ่านชายแดนให้เป็นระบบมากยิ่งขึ้น

รัฐบาลควรมีการวางแผนการดำเนินนโยบายอย่างชัดเจน เนื่องจากในปัจจุบันจะพบว่า ประเทศไทยมียุทธศาสตร์และแผนงานเกี่ยวกับการพัฒนาภาคเกษตร ได้แก่ การยกระดับการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดีแก่พืช (GAP) การสนับสนุนกลุ่มสหกรณ์ การสนับสนุนอุตสาหกรรมแปรรูป และอุตสาหกรรมต่อเนื่อง การวิจัยและพัฒนาเทคโนโลยีการผลิต แต่ขาดการนำไปปฏิบัติอย่างจริงจัง